

Studie chovu prasat Česká republika 1

Ekologický systém produkce prasat, farma Sasov, Jihlava

Ekologický systém s obohacenými kotci, venkovními výběhy a pozdním odstavem

Josef Sklenář provozuje největší ekologickou farmu s chovem prasat v České republice a snaží se rozvinout začínající místní trh s bio vepřovými výrobky. Prasata žijí v obohaceném prostředí uvnitř a s přístupem do venkovních výběhů. Na farmě je 80 prasníc plemene Velké bílé/Landrace (pozn. překl.: 100 prasníc v r. 2008), které jsou připouštěny kanci plemene Duroc a Přeštické prase (pozn. překl.: a dalších kříženců – Pietrain, Hampshire). Významným rysem chovu je společné umístění prasníc se svými selaty do rodinných skupin šest týdnů po porodu. Několik dní poté

Vegetace i zemina se přidávají do venkovních výběhů jako zdroj objemného krmiva a zábavy.

Rodinná skupina ve vnitřní části kotce.

se ve skupinách začínají střídat kanci, a prasnice opět zabřeznou. To umožňuje pozdní odstav ve třech měsících stáří, zatímco prasnice stále mohou mít dva vrhy selat za rok.

Všechny kotce pro rodinné skupiny a prasata ve výkrmu mají hlubokou vrstvu slámy pro pohodlí, zábavu i jako doplněk stravy. Kotce mají vstup do venkovního výběhu. Bohužel, předpisy pro životní prostředí vyžadují

betonový podklad. Nicméně výběhy jsou na betonový povrch obohacovány rostlinnou pící a půdními drny. Rostlinná píce zahrnuje trávu, kopřivy a škálu zbytkové zeleniny a polních plevelů, které jsou právě dostupné. Farmář má i doplněk ve formě ztvrdlých neprodaných chlebů a pečiva. To je prasatům krmeno jako další zdroj obohacení výživy i prostředí (pozn. překl.: v r. 2008 je již tvrdé pečivo nahrazeno jinými krmivy).

Farmář by rád měl možnost chovat svá prasata venku – navštívil a studoval systémy volného chovu ve Velké Británii. Bohužel, venkovní chov prasat není v této části ČR dovolen veterinárními úřady. Příčinou je obava z přenosu nemoci z populace divokých prasat.

Systém rodinných skupin

Tento tradiční systém rodinných skupin má mnoho výhod pro welfare:

- pozdější odstav selat
- postupnější období zasušování prasníc
- menší restrikce krmení prasníc
- delší období mezi březostmi snižuje
- větší sociální kontakt pro kance

Sláma zajišťuje pohodlí i obohacuje prostředí.

Selata obvykle začínají ochutnávat pevnou stravu ve věku tří týdnů. Přirozeně by byla od své matky odstavena ve 13-17 týdnech. V intenzivních chovech je ale běžnou praxí odstavovat selata ve věku 3-4 týdnů. Časný odstav je pro selata velmi stresující, protože:

- naráz ztratí péči a ochranu své matky
- jejich krmení se najednou změní z tekuté na pevnou potravu
- jsou obvykle přemístěna do cizího prostředí
- jsou obvykle zároveň smíchána s neznámými selaty
- to vede k bojům k zajištění hierarchie

V přirozeném prostředí si selata na tyto typy změn zvykají postupně. Při časném odstavu přijdou všechny stresory najednou a mohou selatům způsobit zásadní problémy:

- mohou několik dní přijímat mnohem méně potravy, což způsobí úbytek hmotnosti
- změna potravy může způsobit zažívací potíže
- jejich silná potřeba sání může vést ke zlovykům jako šťouchání do břicha a žvýkání pupku
- stres může oslabit imunitní systém selat, která jsou pak náchylnější k nemocem

Vyšší výskyt nemocí může vyžadovat vyšší použití antibiotik. Z těchto důvodů není v ekologických systémech v EU dovoleno odstavovat selata, dokud nedosáhnou věku alespoň 40 dní.

Prodloužení tohoto období na 12 týdnů, po přidání společně do rodinných skupin v 6 týdnech, má mnoho výhod pro zdraví a welfare selat. Odstav je postupný proces a až bude prasnice odvedena, budou již selata zvyklá na příjem pevné potravy. Přítomnost matky může mít uklidňující efekt a pomáhá snižovat agresivitu. Když je pak prasnice odvedena, budou už mít selata vytvořenou stabilní hierarchii. Redukovaný stres znamená menší náchylnost k nemocem.

Pozdější odstav má výhody také pro prasnici. Mléko se přestane tvořit postupně, sníží se tak nepohodlí s odstavem spojené. Prasnice mohou být krmeny i v ranějších stupních březosti ad libitum bez rizika obezity, jelikož jejich výživa zajišťuje i kojení selat. Nejspíš bude mnohem méně trpět hladem. Prasnice i selata budou těžit ze vzájemné společnosti, tak jako v přirozeném prostředí.

Pozdější odstav prodlužuje období mezi březostmi. Zvyšuje tak náklady produkce, přestože je toto minimalizováno přidáním kance jakmile je selatům 6 týdnů. Výhodou prodloužení mezidobí je snížení metabolických požadavků na prasnici. Je to lepší pro jejich tělesnou kondici a zdraví. Částečným výsledkem je, že prasnice žijí déle a mají průměrně deset vrhů, což snižuje náklady na brakaci (obměnu stáda).

Rodinné skupiny jsou v prostorném obohaceném prostředí. Velký prostor je potřeba ke snížení agresivity,

Faremní kance jsou v rodinných skupinách denně střídání

když jsou smíchány prasnice se svými 6 týdnů starými vrhy. Josef Sklenář se domnívá, že vnitřní kotce mají být alespoň sedm metrů dlouhé, aby dovolily podřízené prasnici uniknout před agresivní útočnicí. Říká, že v praxi netrvá agresivní chování dlouho, jen jakmile se vytvoří nebo znovu obnoví hierarchie mezi zvířaty.

Dva dny po smíchání prasnic a jejich selat je přiveden první kanec. Takřka denně jsou kanci měněni mezi skupinami. Farmář zjistil, že prasnice mají k páření rozdílné preference a střídání kanců zvyšuje frekvenci početí. Kanci se chovají k selatům velmi jemně. Extra sociální kontakt se zdá být velmi prospěšný pro welfare kanců.

Systém v porodně nabízí prasnici svobodu pohybu a zároveň zajišťuje ochranu selatům.

Kupírování ocásků se na farmě neprovádí od té doby, co obohacené prostředí nabízí prasatům zábavu a kousání ocásků tak není podstatný problém. Zkracování špičáků je prováděno na individuální bázi, například u velkého vrhu, kde by mohla prasnice více trpět na kousání selaty. Kastrace se bohužel provádí, protože místní trh to požaduje. Je také nešťastné, že veterináři, kteří kastrace provádějí, nejsou připraveni na použití anestetik. Ekologické předpisy EU dovolují kastrace samčích selat, ale zmiňují, že jakékoli utrpení zvířat musí být omezeno na minimum. Z toho by se zdálo, že by se měla anestezie požadovat. Farmářovi se kastrace nelíbí a doufá, že ji bude moci časem vypustit (pozn. překl.: v r. 2008 proveden výzkum na farmě a následné vydání metodiky ve spolupráci s VÚŽV – Výkrm kanečků v podmínkách ekologického zemědělství).

Zaprahle prasnice

Ve 12 týdnech věku selat jsou prasnice jako skupina přemístěny do jiného kotce pro střední a pozdější stupně březosti.

Klíčová hlediska pro welfare prasnic jsou:

- hluboká slamnatá podestýlka k zábavě a jako doplnění stravy
- přístup do venkovního výběhu
- nabídka tvrdého pečiva a píce k obohacení stravy
- stálá skupina bez dalšího míchání prasnic

Porodní systém

Před porodem jsou prasnice přemístěny do individuálních kotců vystlaných slámou.

Klíčová hlediska welfare porodního systému jsou:

- prasnice mají svobodu pohybu po celou dobu
- prasnice mají slámu pro stavbu hnízda
- prasnice mají individuální kotce, aby se omezilo vzájemné rušení
- selata mají bezpečný únikový prostor k omezení úmrtnosti zalehnutím

Infračervená lampa táhne selata do bezpečí před případným zalehnutím.

Výkrm prasat

Ve 12 týdnech jsou vykrmovaná prasata přemístěna do velkých, slámou vystlaných stájí s venkovními výběhy.

Klíčová hlediska welfare pro vykrmovaná prasata jsou:

- kotce se silnou vrstvou slamnaté podestýlky
- velký prostor k pohybu
- přístup do venkovního výběhu
- přídavek píce a tvrdého pečiva pro pestrost stravy
- zůstávají ve stejné skupině, s minimalizací stresu a agrese

Vnitřní oddíly pro výkrm prasat.

Na biofarmě Sasov se prasatům dostává velké pozornosti ošetřovatelů. Jsou pod dohledem pětikrát až šestkrát za den. Když mají být vykrmená prasata naložena na auto jedoucí na jatka, jejich důvěrná obeznámenost s lidmi znamená, že mohou být naložena s minimem stresu. Farmář připisuje skutečnost, že v posledních 3 letech ani jedno z prasat neuhynulo cestou na jatka, právě díky pravidelnému kontaktu s lidmi. Sociální kontakt a obohacené prostředí pomáhá prasata připravovat na nové zátěže.

Jistě také pomáhá, že cesta na jatka je jen 12 km. Přesto však má farmář plány na vybudování vlastních faremních jatek, aby se odboural i stres z přepravy a pro kontrolu všech aspektů welfare na porážce.

Klíčovou otázkou welfare na této farmě je potřeba poukázat na vyšší úhynů selat (přestože údaje úhynů zmíněné níže jsou jen hrubé odhady).

Jen část prasat je z farmy prodána za výhodnější ceny, jelikož český bio trh je stále v začátcích. 80 % prasat je prodáno na konvenčním trhu. 20 % je poráženo a zpracováno na výrobu biouheráku a dalších výrobků z bio vepřového masa (pozn. překl.: v r. 2008 již 100 % realizováno jako bio). Farma prodává také bio hovězí, obilniny a zeleninu a provozuje jízdárnu a ustájení koní. Farmář si pěstuje většinu vlastního bio krmiva. To udržuje nižší náklady produkce a činí farmu více nezávislou. Je to také v souladu s faremní etikou udržitelné produkce.

System ekologické produkce

datum návštěvy	22. září 2004
certifikaci vydal	KEZ - odborná nezávislá kontrola a certifikace v systému ekologického zemědělství
počet prasnic	80
plemeno	Velké bílé/Landrase, prasnice x Duroc nebo Přeštické, kanci
krmení	vlastní vypěstované bio krmení založené na hrachu, ovsu a dalších obilovinách s kvasnicovými a vitamínovými doplňky
průměrný a maxim. počet porodů na prasnici	průměrně 10
počet porodů za rok	2
% selat mrtvě narozených	14 % (1-2 na vrh)
% mortality živě narozených	27 %
prům. počet odstavených selat na vrh	9 (18 na prasnici/rok)
mrzačení	kastrace; obrušování špiček špičáků občas podle individuální potřeby; ocásky se nezkracují
odstav	ve 3 měsících
přírůstek	500 – 550g/den
konverze krmiva	různá podle krmení
váha při prodeji na jatka	120 – 150 kg
přeprava na jatka	12 km
cena pro farmáře	80 % běžné obchodní ceny; 20 % prodáváno jako ekologické (bio)
odbyt	80 % prodáváno místním jatkám rozvíjejícím bio trh se salámem, šunkou, vepřovými párkami apod.
počet ošetřovatelů	3
počet kontrol zvířat	5-6 denně
zdravotní problémy	příležitostně problémy se zažíváním selat
jiné identifikované problémy welfare	mortalita selat, mrzačení